

PRAWDY I MITY O ARBITRAŻU

Maciej Łaszczuk
adwokat

Warszawa, 30 listopada 2010 r.

1

Skróty

DKPC – Kodeks postępowania cywilnego z 29 listopada 1930 r. (wersja obowiązująca od 1 stycznia 1933 r.)

KPC Przed Zmianami – Kodeks postępowania cywilnego z 17 listopada 1964 r. (wersja obowiązująca przed 17 października 2005 r.)

KPC – Kodeks postępowania cywilnego z 17 listopada 1964 r. (wersja aktualnie obowiązująca)

2

Mit nr 1**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Sąd polubowny jest sądem i sprawuje wymiar sprawiedliwości.

Wybrane skutki funkcjonowania mitu:

- błędy w formułowaniu dokumentu pełnomocnictwa
- uiszczanie opłaty skarbowej od pełnomocnictwa
- pouczenie świadka o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań
- postrzeganie skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego jako środka zaskarżenia

3

Mit nr 1**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Art. 175 Konstytucji RP

1. Wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. (...)

4

Mit nr 1

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

...arbitraż jest (...) usankcjonowanym przez prawo, prywatnym sposobem rozstrzygnięcia sporów. Funkcja arbitra nie jest jednak funkcją jurysdykcyjną w ścisłym tego słowa znaczeniu. Wykonując bowiem tę funkcję na podstawie „prywatnej” umowy ze stronami (...) i na ogół odpłatnie oraz z jednoczesnym obowiązkiem stosowania określonej przez strony procedury, arbitrzy są w stosunku do stron sporu bardziej „usługodawcami” niż sędziami. Nie dokonują oni, tak jak sędziowie, wymiaru sprawiedliwości w ramach obowiązującego porządku prawnego, lecz rozstrzygają konkretne spory w granicach zobowiązań stron oraz udzielonego im przez strony mandatu.

T. Szurski, Podstawowe aspekty arbitrażowego rozstrzygnięcia sporów, PUG 1999 nr 3, s. 4

5

Mit nr 1

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

- pełnomocnictwo

*Niniejszym ustanawiam adwokata X pełnomocnikiem Y w sprawie o odszkodowanie przeciwko Z przed wszystkimi sądami powszechnymi oraz przed Sądem Najwyższym, a także przed innymi organami władzy państwowej i samorządowej, jak również **przed sądami polubownymi**; z prawem udzielania dalszych pełnomocnictw.*

6

Mit nr 1**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

- art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej

1. Opłacie skarbowej podlega:

(...)

2) *złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa lub prokury albo jego odpisu, wypisu lub kopii - w sprawie z zakresu administracji publicznej lub w postępowaniu sądowym.*

(...)

7

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Arbiter wyznaczony przez stronę powinien reprezentować jej interesy.

Skutki funkcjonowania mitu:

- błędne oczekiwania stron
- niewłaściwe pojmowanie swojej roli przez arbitrów
- niewłaściwe zachowania arbitrów

8

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Art. 1174 KPC

§ 1. Osoba powołana na arbitra powinna niezwłocznie ujawnić stronom wszystkie okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności.

§ 2. Arbiter może być wyłączony tylko wtedy, gdy zachodzą okoliczności, które budzą uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności, a także wtedy, gdy nie ma kwalifikacji określonych w umowie stron. (...)

9

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Kodeks etyki arbitra SA KIG

Art. 2 [BEZSTRONNOŚĆ]

Arbiter obowiązany jest wykonywać swoje funkcje w sposób bezstronny.

Arbiter nie powinien uczestniczyć w rozstrzyganiu sprawy jeśli pozostawał bądź pozostaje ze stroną biorącą udział w postępowaniu lub jej pełnomocnikiem w takim stosunku, który mógłby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności. Dotyczy to w szczególności sytuacji gdy świadczył jakiegokolwiek usługi na rzecz strony postępowania osobiście lub jako współpracownik lub konsultant.

Arbiter powinien wyłączyć się ze sprawy, jeżeli wniosek o wyłączenie złożą lub poprą wszystkie strony uczestniczące w postępowaniu.

10

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Kodeks etyki arbitra SA KIG

Art. 3 [NIEZAWISŁOŚĆ]

Arbiter, orzekając na podstawie prawa i swojego wewnętrznego przekonania, nie może dopuszczać do sytuacji ulegania co do sposobu rozstrzygnięcia sprawy, czy uzależnienia od stron postępowania.

11

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Projekt Kodeksu Etyki Adwokackiej z dnia 6 maja 2010 r.

Art. 54

Adwokat jako arbiter i mediator jest obowiązany, na zasadach określonych w niniejszym rozdziale, w sposób bezstronny rozstrzygać spory oraz w sposób dobrowolny pomagać stronom w rozwiązywaniu konfliktów.

Art. 55

1. Adwokat jako arbiter i mediator jest obowiązany zachować równą niezależność wobec wszystkich stron postępowania i w ich interesie wykonywać te czynności zawodowe.

2. Adwokat jako arbiter i mediator jest obowiązany przestrzegać zasady przyjęte dla danego postępowania arbitrażowego lub mediacyjnego.

12

Mit nr 2**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Wytyczne IBA dotyczące konfliktów interesów w międzynarodowym arbitrażu**

(zatwierdzone dnia 22 maja 2004 r. przez Radę IBA)

(1) Ogólna Zasada

Każdy arbiter będzie bezstronny i niezależny wobec stron w momencie przyjmowania funkcji arbitra i pozostanie bezstronny oraz niezależny przez cały okres postępowania arbitrażowego aż do wydania końcowego wyroku lub jakiegokolwiek innego ostatecznego zakończenia postępowania.

13

Mit nr 3**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**W postępowaniu arbitrażowym mają zastosowanie przepisy KPC o procesie.**

Skutki funkcjonowania mitu – błędne wyobrażenie stron co do obowiązywania reguł niemających zastosowania w postępowaniu arbitrażowym, np.:

- gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd może uznać te fakty za przyznane (art. 230 KPC)
- cofnięcie pozwu bez zezwolenia pozwanego po rozpoczęciu rozprawy wymaga zrzeczenia się roszczenia (art. 203 § 1 KPC)

14

Mit nr 3**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Art. 1184 KPC

§ 1. Jeżeli przepis ustawy nie stanowi inaczej, strony mogą uzgodnić zasady i sposób postępowania przed sądem polubownym.

*§ 2. W braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny może, z zastrzeżeniem przepisów ustawy, prowadzić postępowanie w taki sposób, jaki uzna za właściwy. **Sąd polubowny nie jest związany przepisami o postępowaniu przed sądem.***

15

Mit nr 3**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Art. 1190 KPC

(...)

*§ 2. Jeżeli pozwany nie wniesie odpowiedzi na pozew zgodnie z art. 1188, sąd polubowny prowadzi postępowanie. **Brak odpowiedzi na pozew nie może być uznany za przyznanie faktów przytoczonych w pozwie.***

§ 3. Jeżeli strona nie stawi się na rozprawę lub nie przedstawi dokumentów, które strona obowiązana była przedłożyć, sąd polubowny może prowadzić postępowanie i wydać wyrok na podstawie zebranego materiału dowodowego.

16

Mit nr 3**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Art. 1198 KPC

(...) sąd polubowny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, gdy:

1) powód cofnął pozew, chyba że pozwany się temu sprzeciwił, a sąd polubowny uznał, że ma on uzasadniony interes w ostatecznym rozstrzygnięciu sporu, (...)

17

Mit nr 4**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Uprawnienie stron do określenia procedury kończy się z chwilą ukonstytuowania się składu sądu polubownego.

Skutki funkcjonowania mitu:

- narzucanie przez arbitrow stronom rozwiązań proceduralnych niezgodzonych z nimi
- oczekiwanie stron, że to arbitrzy będą w pełni organizować postępowanie

18

Mit nr 4**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 494 DKPC**

§ 1. Strony mogą określić same tryb postępowania przed sądem polubownym.

§ 2. Jeżeli strony tego nie uczyniły do chwili przyjęcia obowiązku przez sędziów polubownych, sąd polubowny według swego uznania określi tryb postępowania.

Art. 705 KPC Przed Zmianami

§ 1. Strony mogą określić same aż do chwili rozpoczęcia postępowania tryb postępowania, który powinien być stosowany w toku rozpoznawania sprawy.

(...)

19

Mit nr 4**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 1184 KPC**

§ 1. Jeżeli przepis ustawy nie stanowi inaczej, strony mogą uzgodnić zasady i sposób postępowania przed sądem polubownym. (...)

Art. 1177 KPC

§ 1. Strony mogą w każdym czasie złożyć zgodne oświadczenie na piśmie o odwołaniu każdego z arbitrów. (...)

20

Mit nr 5**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Sąd polubowny może dopuścić dowód z urzędu w celu wszechstronnego wyjaśnienia sprawy.

Skutki funkcjonowania mitu:

- rozstrzygnięcie sporu na podstawie dowodów niewnioskowanych przez żadną ze stron
- oczekiwanie stron, że arbiter sam wskaże lub nawet dopuści dowody istotne dla rozstrzygnięcia

21

Mit nr 5**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

- dopuszczenie dowodu z urzędu narusza zasadę równości stron (art. 1183 KPC)
- wyjątek – gdy uprawnienie takie wynika z zapisu, regulaminu lub dalszej umowy stron (art. 1184 § 1 KPC)
- brak podstaw np. w Regulaminie Sądu Arbitrażowego przy KIG (§ 37)

22

Mit nr 5**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 705 KPC Przed Zmianami**

§ 1. Strony mogą określić same aż do chwili rozpoczęcia postępowania tryb postępowania, który powinien być stosowany w toku rozpoznawania sprawy.

*§ 2. Jeżeli strony tego nie uczyniły, sąd polubowny stosuje taki tryb postępowania, jaki uzna za właściwy. Sąd polubowny nie jest związany przepisami postępowania cywilnego. **Nie może jednak zaniechać wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy.***

23

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Fałszywe zeznanie świadka w postępowaniu arbitrażowym stanowi przestępstwo z art. 233 kk.

Skutki funkcjonowania mitu:

- pouczenie świadków o odpowiedzialności karnej z art. 233 kk
- odbieranie przyrzeczenia od świadków

24

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 502. DKPC**

§ 1. Sąd polubowny może przesłuchać strony, świadków i biegłych, jednak nie może odbierać od nich przysięgi, ani stosować środków przymusowych.

Art. 706. KPC Przed Zmianami

§ 1. Sąd polubowny może przesłuchiwać strony, świadków i biegłych i odbierać od nich przyrzeczenia, nie może jednak stosować środków przymusu.

Art. 1191. KPC

§ 1. Sąd polubowny może przeprowadzić dowód z przesłuchania świadków, z dokumentów, oględzin, a także inne konieczne dowody, nie może jednak stosować środków przymusu.

25

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 233 k.k.**

§ 1. Kto, składając zeznanie mające służyć za dowód w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, zeznaje nieprawdę lub zataja prawdę, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Warunkiem odpowiedzialności jest, aby przyjmujący zeznanie, działając w zakresie swoich uprawnień, uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie.

26

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Przesłanki odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 k.k.**

- zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy
- mające służyć za dowód
- w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy
- przyjmujący zeznanie działający w zakresie swoich uprawnień
- uprzedził zeznającego o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie lub odebrał od niego przyrzeczenie

27

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

[Z]eznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy przez świadka w postępowaniu innym niż sądowe, wypełnia znamię czynności sprawczej przestępstwa określonego w art. 233 § 1 k.k. wtedy, gdy toczy się ono na podstawie ustawy, której przepisy stanowią, że zeznanie świadka służy za dowód w tym postępowaniu i uprawniają zarazem przyjmującego zeznanie do uprzedzenia świadka o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznanie.

Postanowienie SN z 02.02.2004 r., V KK 168/03 (SNKW 2004/3/29)

28

Mit nr 6**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Nie ulega wątpliwości, że wymóg ustawowej regulacji postępowania niesądowego musi być rozumiany dosłownie i ściśle. Obliguje do tego konstytucyjna i karnomaterialna zasada określoności czynu zabronionego pod groźbą kary (art. 42 ust. 1 Konstytucji RP, art. 1 § 1 k.k.), z której wynika zakaz stosowania wykładni rozszerzającej znamion przestępstwa na niekorzyść sprawcy (...). Pojęcie ustawy w znaczeniu, w którym występuje ono w art. 233 § 1 k.k., jest zatem tożsame z tymże pojęciem oznaczającym źródło prawa wskazane w art. 87 ust. 1 Konstytucji RP (...)

Postanowienie SN z 02.02.2004 r., V KK 168/03 (SNKW 2004/3/29)

29

Mit nr 7**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Sąd polubowny może zwrócić się do sądu powszechnego o doprowadzenie świadka lub ukaranie go za niestawiennictwo przed sądem polubownym.

Art. 1192 § 1 KPC

Sąd polubowny może się zwrócić o przeprowadzenie dowodu lub wykonanie innej czynności, której sąd polubowny nie może wykonać, do sądu rejonowego, w którego okręgu dowód lub czynność powinna być przeprowadzona. W postępowaniu dowodowym przed sądem rejonowym mogą wziąć udział strony i arbitrzy z prawem zadawania pytań.

30

Mit nr 7**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Przesłanki dopuszczalności:

- czynność, której sąd polubowny nie może wykonać
- czynność wchodząca w zakres czynności dokonywanych przez sądy powszechne

31

Mit nr 7**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Niedopuszczalność wniosku sądu polubownego o zastosowanie przez sąd państwowy środków przymusu w postępowaniu przed sądem polubownym, np. o:

- doprowadzenie świadka do sądu polubownego
- ukaranie biegłego grzywną za niestawiennictwo w sądzie polubownym
- ukaranie grzywną świadka za odmowę składania zeznań lub złożenia przyrzeczenia

32

Mit nr 8**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Wyrok arbitrażowy wymaga podpisu zarówno pod sentencją, jak i pod uzasadnieniem.

Jeżeli sędziowie pomylą się i podpiszą pod uzasadnieniem, a nie sentencją wyroku arbitrażowego, to nie ma żadnych szans na wykonanie tego orzeczenia.

Rzeczpospolita z dnia 4 października 2010 r.

33

Mit nr 8**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Art. 1197 KPC**

§ 1. Wyrok sądu polubownego powinien być sporządzony na piśmie i podpisany przez arbitrów, którzy go wydali. (...)

§ 2. Wyrok sądu polubownego powinien zawierać motywy rozstrzygnięcia. (...)

Art. 325 KPC

Sentencja wyroku powinna zawierać (...) oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron.

Art. 328 KPC

§ 1 Uzasadnienie wyroku sporządza się na żądanie strony (...)

§ 2. Uzasadnienie wyroku powinno zawierać (...)

34

Mit nr 8**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Z natury rzeczy sposób sporządzenia uzasadnienia orzeczenia nie ma wpływu na wynik sprawy, ponieważ uzasadnienie wyraża jedynie motywy wcześniej podjętego rozstrzygnięcia. Z tego względu zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. może znaleźć zastosowanie w tych wyjątkowych sytuacjach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu drugiej instancji uniemożliwia całkowicie dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania orzeczenia.

Wyrok SN z 07.01.2010 r., II UK 148/09, Lex nr 577847

35

Mit nr 9**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego jest środkiem zaskarżenia.

Implikacje określenia charakteru skargi:

- procesowy czy materialnoprawny charakter terminu do wniesienia skargi
- czy skuteczne jest wniesienie w terminie do niewłaściwego sądu skargi przekazanej następnie po upływie terminu do sądu właściwego
- odrzucenie czy zwrot skargi nie spełniającej wymogów formalnych, nieopłaconej
- odrzucenie czy oddalenie skargi wniesionej przez osobę nieuprawnioną

36

Mit nr 9

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

- § 1 Do skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego przepisy art. 187 stosuje się odpowiednio.
§ 2 Postępowanie (...) odbywa się według przepisów księgi pierwszej części pierwszej, jeśli przepisy poniższe nie stanowią inaczej. (art. 1207 KPC)

37

Mit nr 9

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

- do postępowania ze skargi stosuje się wprost przepisy o procesie; art. 13 § 2 KPC nie ma zastosowania
- nie stosuje się przepisów o postępowaniach odrębnych – postępowanie to – *nie jest bowiem postępowaniem gospodarczym, uproszczonym, upominawczym, nieprocesowym, ale (...) postępowaniem ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego* (SN z 4.1.2008, III CZP 113/07)
- do postępowania w pierwszej instancji stosuje się przepisy o procesie w pierwszej, a nie – w drugiej instancji
- brak podstaw do stosowania np. określonych przepisów o apelacji lub o skardze o wznowienie postępowania do postępowania wszczętego wniesieniem skargi przed sądem pierwszej instancji

38

Mit nr 9

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

Poglądy w doktrynie na temat charakteru prawnego skargi:

- środek mający cechy nadzwyczajnego środka zaskarżenia i powództwa zmierzającego do wywołania nowego stanu prawnego przez zniesienie stosunku prawnego wywołanego wyrokiem arbitrażowym
- środek zaskarżenia
- powództwo o ukształtowanie prawa

39

Mit nr 9

Łaszczuk
& WSPÓLNICY

- *...skarga (...) jest często paliatywem i surogatem środka odwoławczego, a strona, która ją wnosi, zmierza w istocie rzeczy do uchylecia się od skutków prawnych sporządzonego w swoim czasie zapisu na sąd polubowny. (J. Śledziński, O skutkach prawnych uchylecia przez sąd państwowy wyroku sądu polubownego, Palestra 1969, nr 5, s. 50)*
- *Możliwość wniesienia skargi (...) stanowi więc dla uczestników postępowania arbitrażowego szczególnie środek zaskarżenia wyroku sądu polubownego w tym postępowaniu... (postanowienie SN z 22.09.1999 r., I CKN 654/99)*

40

Mit nr 9**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

- (...) nie sposób skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego kwalifikować jako środka odwoławczego. (...)

(wyrok SN z 13.12.1999 r., III CKN 478/98)

- Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia zmierzającym do uchylenia tego wyroku (...)

(wyrok SN z 09.09.2010 r., I CSK 535/09)

41

Mit nr 9**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY

- Skarga jest powództwem o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, w którym powód żąda wydania przez sąd państwowy wyroku znoszącego istniejący, określony w wyroku arbitrażowym, stosunek prawny lub prawo.
- Termin do wniesienia skargi jest ustawowym zawitym terminem materialnoprawnym.
- Na podstawie art. 1207 § 2 KPC do postępowania ze skargi stosuje się wprost przepisy o procesie, z odrębnościami wynikającymi z części piątej KPC.

42

Mit nr 9**Łaszczuk**
& WSPÓLNICY**Konsekwencje określenia charakteru prawnego skargi (przykłady)**

- skuteczność wniesienia w terminie do niewłaściwego sądu skargi przekazanej następnie po upływie terminu do sądu właściwego
- zwrot czy odrzucenie skargi, której braki formalne nie zostały uzupełnione w terminie lub nieopłaconej właściwie
- odrzucenie czy oddalenie skargi wniesionej po terminie - procesowy czy materialnoprawny charakter terminu do wniesienia skargi

43

Łaszczuk
& WSPÓLNICY**Dziękuję Państwu za uwagę**

maciej.laszczuk@laszczuk.pl

Łaszczuk i Wspólnicy Sp.k.
Plac Piłsudskiego 2, 00-073 Warszawa
tel. +48 22 351-00-67, fax. +48 22 351-00-68

www.laszczuk.plwww.arbitraz.laszczuk.pl

44